

ET SJÆLDENT SOMMERFUGLEVÆRK

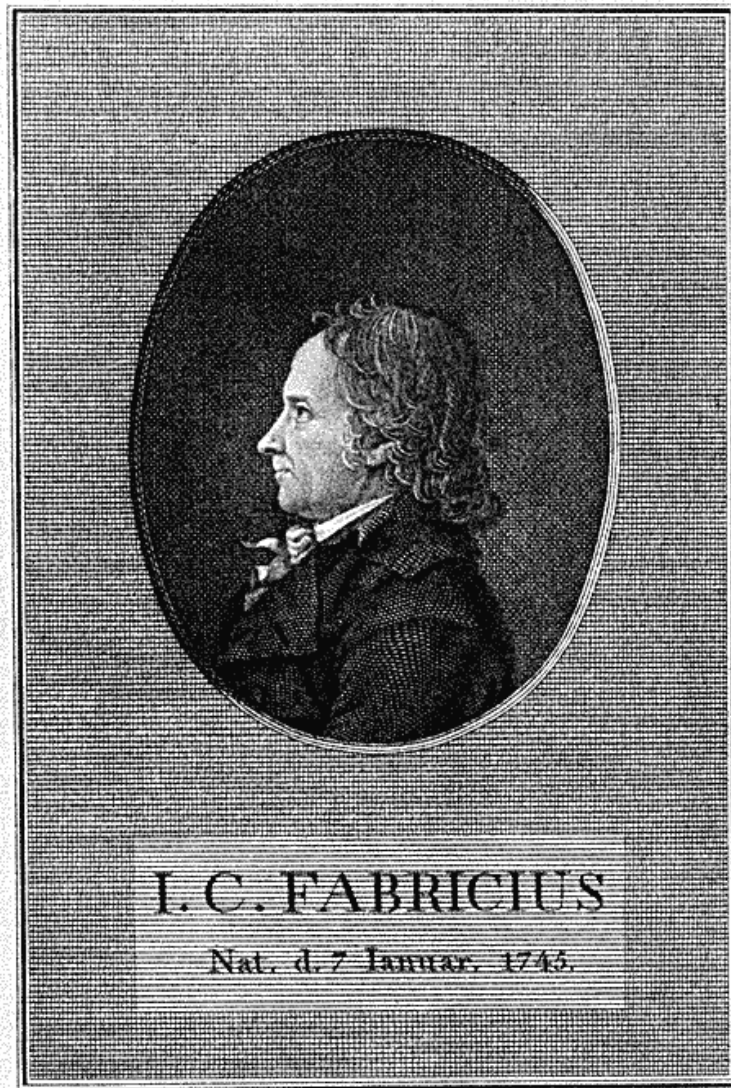
J. C. FABRICIUS' SYSTEMA GLOSSATORUM

AF

TORBEN W. LANGER

I sommeren 1956 erhvervede Det kongelige Bibliotek et værdifuldt værk af særegen karakter, J. C. Fabricius' *Systema glossatorum*, og også til selve erhvervelsen knytter der sig flere ualmindelige omstændigheder end til nyanskaffelser i al almindelighed. Forfatteren er en dansk zoolog, hvis navn er mere kendt i udlandet end i Danmark, og hvis ry internationalt står på højde med entomologiens største, skønt hans fædreland ikke i hans levetid viste sig særligt rundhåndet med den anerkendelse, hans indsats inden for zoologien i så rigt mål fortjente. Værket er ejendommeligt derved, at det aldrig udkom i egentlig forstand, eftersom det ikke nåede videre end til korrekturtrykstadiet, og erhvervelsen nu foregik som nedenfor omtalt på den måde, at bogen overrakte officielt til den danske stat som en gave fra den polske stat, hvilket antyder, hvor værdifuld bogen må anses for at være.

Næsten utallige er de latinske insektnavne, der har tilføjelsen *F.* eller *Fabr.* som tegn på, at den pågældende art første gang er videnskabeligt beskrevet af Johann Christian Fabricius (1745–1808), en lægesøn fra Tønder, der allerede som 23-årig udnævntes til professor ved Husholdnings- og Naturaliekabinettet på Charlottenborg, året efter til ekstraordinær professor ved Københavns universitet med en årlig gage på 400 rigsdaler og senere ved universitetet i Kiel. Den tilsyneladende degradering – Kiels universitet var på daværende tidspunkt ganske lille, med kun ca. 300 studenter – finder sin forklaring i, at lønnen trods alt var større end den, man havde budt Fabricius i København, hvor han kun havde kunnet eksistere i kraft af meget rundelige tilskud fra faderen, ved hvis død sønnen imidlertid blev henvist til at leve af, hvad han selv kunne indtjene; videnskabens kår var dengang ikke bedre end nutildags. Yderligere havde Kiel-professoratet den fordel, at man var mere uafhængig af

L. C. FABRICIUS

Nat. d. 7 Januar. 1745.

Lahde ad Vivum del. & sc.

Havniæ 1805.

Lahde ad Vivum del. & sc. Havniæ 1805.

Kobberstikket hører til Fabricius' selvbiografi i: *Portrætter med Biographier af Danske, Norske og Holsteenere*. Udg. af G. L. Lahde. 4. Hefte. 1805.

sin undervisningspligt, som Fabricius forøvrigt synes at have taget sig meget let, idet han var en for sin tid endog yderst berejst person, der gentagne gange besøgte både Tyskland, Holland, England, Østrig, Rus-

land, Norge og det egentlige Danmark, hvor han for det meste opholdt sig hvert forår. Stærkest følte han sig dog knyttet til Frankrig, i så høj grad endda, at han installerede sin familie i Paris, hvor han havde større mulighed for at være sammen med den end i Kiel. På disse rejser fik Fabricius kontakt med så at sige alle datidens store navne inden for naturvidenskaberne, og han sluttede varme venskaber med mænd som Lamarck, Cuvier, Latreille, Walckenaer og Geoffroy. Han udnyttede ligeledes flittigt alle muligheder for nøje at gennemgå alle samtidens store insektsamlinger, og resultaterne af disse undersøgelser nedlagde han i en lang række videnskabelige skrifter, som den dag i dag må imponere ved deres skarpsind og nøjagtighed.

Fabricius' fødsel og opvæxt faldt netop i en tid, da hele den zoologiske videnskab stod i en vældig udvikling, og visse dele af nutidens hjælpevidenskaber såsom systematik og nomenklatur i deres moderne betydning blev grundlagt. I Uppsala udførte Linné sine banebrydende undersøgelser, især over planterne, men dog ikke uden at vie en stor del af sin tid til dyrene, og til ham rejste den 17-årige Fabricius sammen med sin lidt ældre slægtning Johan Zoëga i 1762 for at studere naturvidenskaberne. Han blev Linné's elev og snart efter hans ven, i visse måder endog hans overmand, hvad Linné selv åbent erkendte, da han sagde: „Når Hr. Fabricius kommer til mig med et insekt og Hr. Zoëga med en mosplante, tager jeg min kalot af og siger: I skal være mine læremestre“¹⁾.

På trods af sin dybe ærbødighed og næsten sønlige hengivenhed for Linné var Fabricius ikke blind for, at den store mand ikke var ufejlbarlig, og at han selv på adskillige punkter kunne forbedre sin lærers værk. I fortalen til sit egentlige hovedværk, *Systema entomologiae* (1775), skriver han således, kun 30 år gammel, den programmerklæring, der skulle blive rettesnor for hele hans senere systematiske produktion, her oversat fra latin:

„Omsider bragte den udødelige Linné, der var født med systematisk geni, entomologien i system. Han indførte som den første ordener, klasser, slægter og arter, men da han byggede på et upålideligt grundlag, slap systematikens ariadnetråd ham ret ofte af hænde. En inddeling på grundlag af vingerne vil, skønt den ved første øjekast kan synes naturlig, dog ofte gøre vold på naturen. Slægter, kendetegnet ved usikre karakterer, gør en artsbestemmelse efter systemet umulig, da karaktererne ofte står i modstrid til artskaraktererne. Den store mand så meget vel systemets svaghed i slægtskaraktererne, og derfor opstillede han kun yderst sjældent nye slægter, for at ikke større forvirring skulle opstå ved en formering af disse vakkende karakterers antal. . . . Jeg vil derfor prøve en

ny udvej, idet jeg henter både familie- og slægtskarakterer fra munddelene. De frembyder ganske tilstrækkelige, konstante karakterer og giver langt naturligere slægter . . . Jeg har overalt beholdt Linné's slægts- og artsnavne. At ændre dem bringer aldrig nytte, langt oftere forvirring. Ord har nemlig ligesom pengestykker kun værdi, når denne er fast.“

Fabricius tog altså fat, hvor Linné var standset, og nøjedes ikke med at udskille og beskrive de enkelte insektarter på grundlag af deres udseende, men søgte at samle dem i naturligt afgrænsede, større grupper, slægterne. Dette svarer til en grundforskkel i de to mænds livsindstilling. Mens Linné med rod i ortodox bibeltro gik ud fra, at „der findes så mange arter, som Den Almægtige skabte fra begyndelsen“²⁾, siger Fabricius: „Vi opregner så mange arter, som der idag eksisterer konstante former“. Med andre ord, Fabricius anede, at der måtte findes en genetisk sammenhæng og blev således en af de første talsmænd for nedstammingslæren. Han mente ganske vist, at udviklingen delvis skyldtes bastardering, og gjorde det fejlgreb at fremsætte en teori om, at negrene var opstået ved krydsning mellem mennesker af den hvide race og menneskeaber, noget der naturligt faldt hans samtid stærkt for brystet. Ideen var forøvrigt som påvist af Felix Bryk³⁾ ikke hans egen men oprindeligt Linné's, som dog ikke havde vovet at fremsætte den offentligt; han havde derimod beskrevet en bastard mellem en kanin og en høne (!) og påberåbt sig Réaumur's autoritet⁴⁾. Det viser sig dog – man var fristet til at sige: desværre – at det interessante fænomens egentlige ophav var det enkle faktum, at Linné's franskkundskaber var noget defekte, idet han totalt havde misforstået Réaumur's text! Dette træk viser, i hvilken åndelig brydningstid de to store naturforskere virkede. Men trods slige reelle og taktiske fejltagelser kan man den dag i dag ikke fratage Fabricius æren af at have været en foregangsmand, langt forud for sine samtidige i exakt videnskabelig tænkning.

Mens han i 1775 ikke havde tillagt de videnskabelige navne ud over artsnavnene nogensomhelst vægt, indså han dog senere betydningen af, at det hastigt voxende antal kendte insektarter blev inddelt i mindre grupper af nøjere beslægtede arter, samt at disse grupper af bekvemmelighedsgrunde måtte have et internationalt anvendt videnskabeligt navn. Det var netop dette, han ønskede at indføre i den række af systematiske arbejder over de enkelte insektordener, som skulle afsluttes med *Systema glossatorum*, hvori alle på daværende tidspunkt kendte sommerfugle, *Glossata*, „de med tunge [d.v.s. sugesnabel] forsynede“, blev opregnede og opstillede i, hvad han anså for den rette systematiske orden. Mens selve arternes navne var meget lovbundne, idet de efter Fabricius' opfat-

telse først og fremmest burde afspejle, på hvilke plantearter larverne levede, forstod han meget vel, at slægtsnavnene ingenlunde behøvede at være lærde, betydningsmættede og karakteriserende, bl. a. fordi en sådan fælleskarakteriseren er yderst vanskelig at gennemføre i praksis. Han skriver selv: „Die Nahmen der Gattungen sind im Grunde gleichgültig. Sie müssen nicht zu lang seyn und nicht unangenehm ins Ohr fallen. Ich habe bei den Schmetterlingen die verschiedenen Beinahmen der Venus angewandt, und bei den Nachtvögeln die der Diana. Sie schienen mir die passendsten zu seyn. Die aus dem Griechischen zusammengesetzten pflegen hart, lang und unangenehm zu werden“³⁾). Dette er i hovedtrækene nøjagtigt de samme regler, der gælder den dag i dag for indførelsen af nye slægtsnavne, selvom man nu er mindre tilbøjelig til at søge til den græsk-romerske mytologi. Blandt de gudindetilnavne af Fabriciansk oprindelse, der endnu er i brug som slægtsnavne hos dagsommerfuglene, kan vi nævne *Pontia*, *Colias*, *Hipparchia*, *Apatura* og *Melitaea*, der altså alle er Venus-betegnelser.

I konsekvens af sin indstilling indledte Fabricius *Systema glossatorum* med en liste på 50 nye slægtsnavne, næsten alle af egen tilvirkning og efterfulgt af korte, men i det store og hele tilstrækkelige definitioner; et vældigt skridt fremad fra Linné's ene slægt *Papilio*, der oprindeligt omfattede samtlige dagsommerfugle. En stor del af Fabricius' navne er af den internationale nomenklaturkommission, der er eneste og efter en vis tidsfrist inappellabel autoritet på den zoologiske navngivnings område, blevet erklæret for internationalt gyldige. Det kan måske undre, at man kan lægge større vægt på dette, men betænker man, at videnskaben idag kender 110–120.000 forskellige insektarter, er det umiddelbart indlysende, at en fast navnebrug er en uomgængelig nødvendighed, hvis man vil gøre sig håb om at blive forstået af andre, specielt udenlandske videnskabsmænd.

Selve værket *Systema glossatorum* er en raritet af første rang, idet der, såvidt det er fremgået af de anstillede undersøgelser, idag kun eksisterer 3 eksemplarer af det, endda i forskellig stand. Det ene er komplet, hvilket vil sige, at det består af et titelblad + 7 ark, det andet har teksten, men mangler titelbladet, og det tredje, som ikke er undersøgt i original, er stærkt beskåret og fugtpletet og omfatter kun siderne 1–80. Dette sidste befinder sig i American Museum of Natural History i New York, hvor det ifølge meddelelse fra museets bibliotekar har befundet sig fra før 1903, da biblioteket begyndte at føre accessionsprotokoller. Hvorledes det er kommet til biblioteket, har det efter så mange års forløb ikke været muligt at efterspore, men bibliotekar Hazel Gay formoder, at bogen har

befundet sig i et privatbibliotek af europæisk oprindelse og er overtaget af museumsbiblioteket som uindbundet pjece. Som sådan blev den i hvert fald indbundet og opstillet i 1905. De to andre eksemplarer befinder sig stadig i Europa, det komplette i Berlin og det andet altså nu i Det kongelige Bibliotek i København.

Værkets existens har været kendt længe på trods af, at det aldrig nåede at blive færdigtrykt endsige udkomme. Forfatteren fik, i modstrid med skik og brug, trykt en selvrecension af det (1807⁵), og Karl Illiger giver samme år et ganske vist summarisk, men dog anvendeligt resumé af Fabricius' nye slægtsinddeling i grupperne dagsommerfugle og aftensværmere (*Rhopalocera* og *Sphingidae*)⁶). Det var denne kortfattede oversigt, der indtil 1938 dannede det videnskabelige grundlag for de latinske slægtsnavne, der som ovenfor nævnt er blevet anerkendt som gyldige.

I 1938 udgav Linné-forskeren Felix Bryk en facsimile-udgave⁷) af det komplette eksemplar, som ad omveje var nået frem til det Berliner Naturforschende Gesellschaft tilhørende bibliotek, hvilket fremgår af bibliotekets stempel på titelbladets bagside. Det overførtes senere til Berlins zoologiske museum, i hvis lepidopterologiske håndbibliotek det stadig befinder sig, og hvorfra professor, Dr. Hering velvilligst har udlånt det til brug for denne afhandling. Eksemplaret kendes besynderligt nok ikke i Hagens bibliografi „*Bibliotheca entomologica*“⁸), idet denne kun omtaler det nedenfor anførte eksemplar uden titelblad.

Om Berlin-eksemplarets skæbne ved vi en del. Det blev reddet fra undergangen af entomologen Friedrich Zinken, kaldet Sommer, hofmedicus i Braunschweig, som selv har berettet om de nærmere omstændigheder⁹). Han meddeler således, at Fabricius havde overgivet trykningen til forlæggeren og bogtrykkeren Karl Reichard i Braunschweig, som også havde besørget andre af forfatterens bøger i trykken. Reichard gik imidlertid fallit, hvorfor kreditorerne gjorde udlæg i alle forlagsartikler, herunder alt hvad der fandtes af papir i trykkeriet, og ved denne lejlighed skulle arkene være blevet solgt som makulatur for dog at indbringe noget. Er denne udlægning korrekt, må Fabricius' originalmanuskript være gået samme vej som det øvrige; Fabricius selv havde ingen mulighed for at gribe ind, da han på daværende tidspunkt befandt sig i Paris, og han døde så kort tid efter, at han ikke nåede at få bogen ud hos en anden forlægger. Zinken fik, som han selv udtrykker det, ved et lykkeligt tilfælde lejlighed til at redde et eksemplar af den allerede trykte del af bogen, mens „der Verlust des Manuscripts selbst zu bedauern [ist], dessen Besitz der Verleger abläugnet und welches auch sonst nirgends aufzufinden seyn soll. Ein Verlust, der um so grösser ist, als er uns alle Hoffnung

raubt, je das Werk selbst erscheinen und die Ideen eines grossen Mannes, wie Fabricius war, in ihren ganzen Anwendung vollständig ausgeführt zu sehen“.

Eftertiden har måttet sande disse ord; manuskriptet er og bliver forsvundet, og der kan desværre næppe herske nogen tvivl om, at dette hovedværk i entomologien, om hvis senere historiske værdi Zinken slet ikke kunne gøre sig noget begreb, enten er endt i papirmøllen eller eventuelt er blevet flammernes bytte. Der foreligger nemlig også den mulighed, at det ikke var Reichards kreditorer, men en af Stettiner-entomologen og lægen Karl August Dohrn¹⁰⁾ omtalt ildebrand i trykkeriet, der bl. a. ødelagde hovedparten af oplaget af 6. bind af Illigers Magazin, i hvilket resuméet var trykt, som bærer ansvaret for Systema glossatorums forsvinden. Det ser ligefrem ud, som om alt havde sammensvoret sig om at fjerne ethvert spor af det værk, som skulle vise sig at blive Fabricius' svanesang.

Zinken havde altså al grund til at formode, at hans exemplar var alt, hvad der var tilovers af det originale arbejde. Men hvad han ikke vidste, var, at andre eksemplarer på endnu ukendt vis havde undgået ødelæggelsen, og at et af dem var kommet i hænderne på Dohrn i Stettin. Da denne er født i 1803 og følgelig kun var 3 år gammel, da arkene blev reddet, må disse have været på andre hænder i mindst en snes år, før de kom i hans eje. Da vi ved, at han først begyndte at interessere sig mere indgående for insekter i 1837, i hvilket år han blev medlem af den nyoprettede Stettiner entomologischer Verein, hvis præsident han forøvrigt var gennem de 44 år 1843-1887, må det anses for sandsynligt, at han først efter 1837 har erhvervet bogen; dens skæbne i de forudgående 30 år er os aldeles ukendt. I 1862 var den i al fald i hans eje, for i Hagens bibliografi står der: „31. *Systema glossatorum*. Nicht publicirt. In der Bibliothek von Hr. Dohrn in Stettin gedruckt vorhanden p. 1-112, also 7 Bogen. (Das Manuskript ging verloren)“. Herefter høres der intet om eksemplaret gennem de næste 70 år. Adskillige forfattere, hvoriblandt Kai L. Henriksen¹¹⁾, hævder simpelthen, at værket aldrig udkom, og lader det blive derved, mens andre som Sherborn¹²⁾, „Nomenklator“¹³⁾, Hemming¹⁴⁾ og Kirby¹⁵⁾ udelukkende henholder sig til resuméet i Illigers Magazin.

Existensen af to eksemplarer omtales først af Bryk i indledningen til facsimileudgaven af 1938, uden at forfatteren dog går nærmere ind på sagen end at sige: „Nur zwei Exemplare dieses in lateinischer Sprache 1807 abgefassten Schmetterlingssystems sind bekannt“. At Bryk imidlertid, selv uden at nævne det udtrykkeligt, anser Dohrn's eksemplar for nr. 2, fremgår indirekte af, at han i sin litteraturliste under nr. 7 anfører Hagen-bibliografien.

JOH. CHRIST. FABRICII

HIST. NAT. OECONOM. ET CAMERAL. P. P. O.
SOCIET. REG. HAFN. NORW. SCAND. BEROL. JMP. NAT. CUR.
LIPS. LUND. PETROP. OECON. TAURIN. LOND. LINN. IENENS.
BOURD. NEC NON PARIS. AGRICULT. HIST. NAT.
ET PHILOM. MEMBR.

F815
SYSTEMA
GLOSSATORUM

SECUNDUM

ORDINES, GENERA, SPECIES

ADIECTIS

SYNONYMIS LOCIS, OBSERVATIONIBUS,
DESCRIPTIONIBUS.

BRUNOVICI

APUD CAROLUM REICHARD.

1807.

G. n. F.

Det eneste eksisterende titelblad til Fabricius' fortegnelse over sommerfugle, trykt i Braunschweig 1807. Efter eksemplaret i Bibliothek des Kgl. Zoolog. Museums, Berlin.

Dohrn, som i 1862 var blevet Dr. h.c. ved Königsberg universitet som anerkendelse af sin indsats inden for entomologien, døde som 89-årig i Stettin 1892, og hans arvinger skænkede byen såvel hans enestående billesamling som hans meget omfattende bibliotek, der indgik i Stettins zoologiske musæums bogsamling. Det kunne imidlertid se ud, som om den ene af hans sønner, Heinrich Dohrn, der havde taget både faderens profession og hans entomologiske interesse i arv, eftersom han afløste faderen som præsident for Stettiner entomologischer Verein, har beholdt Fabricius-værket i sin private bogsamling; i al fald er eksemplaret på første side forsynet med et blåt gummistempel af en type, som var meget anvendt omkring århundredeskiftet, med teksten „H. Dohrn“. Bogen er i så fald senere blevet overgivet til biblioteket, hvor den jo retteligt hørte hjemme mellem den ældre Dohrns bøger, men herom kan der intet sikkert siges.

I museumsbiblioteket synes bogen at have henstået glemt og ubenyttet gennem ca. 50 år, muligvis fordi man på biblioteket slet ikke har været klar over, hvilken skat den uanselige lille bog i det tarvelige, sorte bind var. Den har intet titelblad; intet angiver overhovedet, hvem forfatteren kan være, hvor eller hvornår bogen er trykt. Ydermere er der blot tale om et korrekturtryk med skæve linier, trykfejl og blegede understregninger, knap nok en ordentlig bog. Intet under, at man ikke har fundet det umagen værd at beskæftige sig nøjere med det. Om der fra bibliotekets side overhovedet er gjort noget for at fastslå identiteten, vil sandsynligvis forblive skjult for al fremtid som følge af de ødelæggelser, byen blev udsat for under krigshandlingerne i foråret 1945. Alt taler for, at der intet er gjort ved selve eksemplaret, der fra Stettin kun bærer bibliotekets stempel.

Litteraturopgivelsen hos Hagen gav i foråret 1955 stødet til, at Det kgl. Bibliotek begyndte at udforske Stettin-eksemplarets skæbne, og man rettede derfor en henvendelse til Stettins zoologiske museum med anmodning om oplysninger vedrørende bogens eventuelle opholdssted. Svaret blev yderst nedslående, idet museumsbiblioteket meddelte, dels at bogen ikke forefandtes, dels at man på grund af katalogapparatets desorganisering ikke kunne konstatere, om den havde været der, dels at den afdeling af bygningen, i hvilken den burde befinde sig, hvis den virkelig var i bibliotekets eje, var blevet ødelagt under kampene i 1945. Der var derfor al mulig grund til at antage, at den skæbne, som eksemplaret så mirakuløst havde undgået 140 år tidligere, endelig havde indhentet det, og at alle spor endte blindt i den udbrændte biblioteksfløj. På Det kgl. Bibliotek henlagde man sagen som håbløs.

Men endnu engang viste det sig, at *Systema glossatorum* havde et andet skæbneforløb end bøger i almindelighed. Den 5. september 1955 modtog Biblioteket en skrivelse fra Det polske Videnskabernes Akademis zoologiske institut i Warszawa, hvori instituttets chefbibliotekar, Dr. Remer, kort meddelte, „that the mentioned work of Fabricius, *Systema glossatorum*, being saved at the time of war operations is in the possession of our Institute“. Forklaringen på skrivelserens fremkomst viste sig at være, at museet i Stettin havde sendt en låneanmodning i cirkulation mellem de polske videnskabelige biblioteker for at konstatere, om bogen efter krigen skulle være endt i et af dem, en formodning, der altså viste sig at være velbegrundet.

Fra Det kgl. Bibliotek rettedes der omgående henvendelse til institutbiblioteket i Warszawa, om man muligvis var villige til at udlåne originalen til os til eftersyn og registrering; der pegedes desuden på den nationale betydning, der fra dansk side tillagdes værket, hvis forfatter jo var dansker og ydermere havde været professor ved 2 danske universiteter, og det blev i forsigtige vendinger ventileret, om et bytte eventuelt kunne komme i stand. Nogen handel lige for lige var utænkelig, da *Systema's* værdi i penge næppe kan ansættes. Dr. Remer svarede tilbage, at han ikke havde kompetence til at udlevere bogen, men at spørgsmålet ville blive forelagt Videnskabsakademiet, som så måtte træffe bestemmelsen. Hans skrivelse indeholdt yderligere visse oplysninger om bogens skæbne: „This copy has been three years ago identified by our Library which secured after the war a part of the book collection of the former Natural History Museum of Szczecin. This identification may be considered as a certain scientific achievement, since the fragment in question is not provided with the author's, nor the editor's name, nor the year of printing“. Instituttets stolthed over at have fastslået bogens identitet er mere end berettiget, og denne passus i dets skrivelse synes at bekræfte formodningen om, at Stettinmuseet ikke har været på det rene med, hvilken sjældenhed det har huset.

Videnskabsakademiets afgørelse meddeltes Det kgl. Bibliotek i februar 1956 og gik ud på, at Akademiet ikke ønskede at bytte bogen væk, men at man i betragtning af dens værdi for Danmarks nationalbogsamling havde besluttet at forære os den uden forpligtelser af nogen art, som et bidrag til fremme af den mellemfolkelige forståelse. Den højtidelige overrækkelse foregik i den polske ambassade den 24. maj 1956 i overværelse af en indbudt forsamling af repræsentanter for forskellige kulturelle institutioner, anført af undervisningsministeren og udenrigsministeriets direktør. På sin regerings vegne overrakte den polske ambassadør med en kort

tale bogen, der er forsynet med et meget smukt latinsk tilegnelsesblad, til undervisningsminister Julius Bomholt, som i sin takketale kraftigt betone, i hvor høj grad den danske regering påskønnede Polens storsindede gestus, og udtalte sin glæde over de styrkede kulturelle bånd mellem de to lande. Systema overleveredes få dage efter til Det kgl. Bibliotek, hvor bogen nu opbevares i bibliotekets brandsikre box mellem den danske litteraturs største sjældenheder.

Systema glossatorum er, foruden at være en stor sjældenhed i bogmæssig forstand og et værdigt monument over Danmarks største insektforsker tillige et uvurderligt kildekrift for den moderne naturvidenskab, og vi bør hilse med glæde og taknemmelighed, at et af de eksisterende tre eksemplarer nu har fundet vejen tilbage til sin store forfatters fædreland.

¹⁾ Her citeret efter Kai L. Henriksen: Oversigt over Dansk Entomologis Historie (tr. i: Entomologiske Meddelelser, XV, Kbh. 1921) s. 84. — ²⁾ Linnei Genera plantarum eorumque characteres naturales. Ratio operis § 5. Ed. 5, Holmiae 1754. — ³⁾ F. Bryk: Vandringar i naturens och kulturens riken, Sthlm. 1924, s. 92). — ⁴⁾ Linnei Metamorphosis plantarum (tr. i: Selectae Caroli Linnaei dissertationes, Graz 1764, s. 225). — ⁵⁾ Zeitung für Literatur und Kunst in den Königl. Dänischen Staaten nr. 21, Kiel 11.9.1807. Dette nummer findes ikke på danske offentlige biblioteker, og stedet er her citeret efter et facsimiletryk af artiklen, skænket deltagerne i den 7. internat. entomologkongres i Berlin 1938 af G. Feller. — ⁶⁾ Magazin für Insektenkunde, hrsg. von Karl Illiger, VI, Braunschweig 1807, s. 277-89. — ⁷⁾ J. Chr. Fabricius: Systema glossatorum . . . hrsg. von Felix Bryk. (Sammlung naturwissenschaftlicher Facsimile-Drucke 1.) Neubrandenburg 1938. — ⁸⁾ H.A.Hagen: Bibliotheca entomologica. Die Literatur über das ganze Gebiet der Entomologie, I, Lpz. 1862-63, s. 222. — ⁹⁾ J. L. Th. Friedr. Zinken, genannt Sommer: Beitrag zur Insekten-Fauna von Java (tr. i: Nova Acta Academiae Caesareae Leopoldino-Carolinae, bd. 15, Bonn 1831, s. 135-36). — ¹⁰⁾ Entomologische Zeitung, XVII, Stettin 1856, s. 63. — ¹¹⁾ Samme bog som den under ¹⁾ nævnte. — ¹²⁾ Ch. D. Sherborn: Index animalium . . . , Cambr. 1902-33. — ¹³⁾ Nomenclator animalium generum et subgenerum, hrsg. von Schultze und Kükenhal, I, Berl. 1926. — ¹⁴⁾ F. Hemming: The generic names of Holarctic butterflies, I: 1758-1863, London 1924. — ¹⁵⁾ W.F. Kirby: A synonymic catalogue of diurnal Lepidoptera, London 1871.